

Disputatio juridica de justitia et jure octava

<https://hdl.handle.net/1874/235056>

DISPUTATIO JURIDICA
DE
JUSTITIA ET JURE,

OCTAVA,
Et quidem
DE LEGEREGIA.

QVAM

F. D. O. M.

SUB PRÆSIDIO

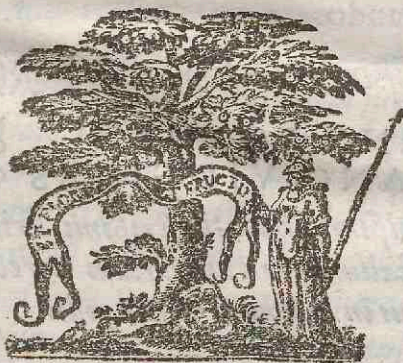
Viri Clarissimi,

D. PAULI VOET, Juris in Illustri Aca-
demiâ Ultrajectinâ Professoris ordinarii

Publicè ventilandam proponit

JOHANNES NADANYI Ungarus,

Ad diem 26. Junii, horis locoque solitis.

ULTRAJECTI,
Ex Officinâ Johannis à Waesberge,
Anno c^lo l^o c^lviii.

Speḗtabili ac Magnifico Heroi

D. FRANCISCO REDEI, de kis RHEDE Illustrissimi Transilvaniæ Principis Consiliario intimo, Comitatum BIHOR & MARAMOROS Comiti supremo, Domino ac fautori sibi perpetim colendissimo.

U T E T

Speḗtabili ac Magnifico Viro

D. NICOLAO ZOLYOMII, Libero Baroni in VALDA HUNYAD KREKI &c. Domino sibi summis honoribus in æternum colendo.

N E C N O N

Generoso ac Vere Nobilissimo Viro

D. GREGORIO LOVEI, Illustrissimæ Transilvaniæ Principis Arcis, & Præsidi MUNKACSIENSIS Capitaneo supremo, Domino ac Affini mihi quoad vitam honorando.

Generosissimis ac Vere Nobilissimis Viris

D. MARTINO BOLDVAI *illi Inclyti comi-*
D. STEPHANO VIRGINAS *status Bihoriensis*
Vice Comiti dignissimo, huic Illustrissimi Principis Transylva-
niæ honorum Fiscalium per Hungariam Directori &c. Dominis
summis honoribus in aeternum venerandis

Hoc exercitium Academicum

E. Q. P. E. R. O. & I.

JOHANNES NADANYI

Resp.

Contemplanti mihi multis, ac magnis nominibus eve-
herendam aliis natam hominum naturam, Viri Magni-
fici & Generosissimi, non aliam virtutem vehemen-
torem esse memoria prodit, quam quae non unius sin-
gularis usu, sed omnium pene mortalium aviditate tenetur. Vbi
enim omnia tanto ordine à virtute disposita, ut nusquam vel mi-
nima publicorum cura deponatur, tandem egregie humanis re-
bus naturam consuluisse animadvertimus. Mirabilis mundi com-
pages singulis fere rationum monumentis in id confluere satagit,
ut cum ibi omnia à summo imis, ab uno plurimis à Deo singulis
tribuuntur, eam laudem toti Orbi praeponamus ex cuius desiderio
singuli singulas virtutes, cuncti cuncta rerum documenta ex-
pectamus. Hac est viva quaedam effigies fortissimorum Arte
& Marte quorumque virorum, ii quondam pro salute Patria,
rebusque fratrum ingenti animo decertarunt, singulaque incom-
moda, sibi modo suisque profint, incolumitateque suorum potian-
tur, spernere intenderunt, ut non nisi iis viverent, quibus vi-
vere primi eorum officii esse comperti sunt. Hinc magna nomi-
num simulachra, hinc rerum graviorum perpetuos sectatores
ab initio mundus in apricum produxit. Hinc gloriosissimus Ma-
cedo Orbis terra domitor tandem Herculem superare intendens,
non per Aecidas aut Herculem, sed ab ipso protinus Iove di-
vina stirpis riginem asseruitores quidem magni exempli, sed
quia virtus nihil omittit in expertum & tadio laboris ad vilita-
tem sui compelli non nisi ignavorum est, hi animi magna quaque
& ardua (quid enim Iove majus) haud graviter attentarunt.
Hunc Hannibal rerum Dominos fundens fugansque, Scipio gen-
tis Africana devictor, unde adhuc cognomine Africani su-
perbit. Nec tamen propria est hac laus priscorum: non Hectoris,
non Achillis & Pompeji Crassique potentia nostro perinde secu-
lo communis, Lepidi atque Antonii arma universa posteritati

relieta. Hac vera esse vestra virtutes testantur, vos estis
Reipub. pace belloque defensores potentissimi, & non solum ar-
mis decoratam sed & legibus armatam (ut Sacratissimo Principi
loqui in votis est) custoditis Remp. Et hæ Clarissimi Charissimiq;
mei Praeceptoris (cujus præclara in me merita ubi enarrare ve-
lim scriptiois modum egrediar necesse est) lucubrationes non nisi
vestro nomine gestire possunt, æquum enim est ut in quorum fo-
ro quotidie hujusmodi justitia, & æquitatis effectus contempla-
mur, apud eos voluntas jus suum cuique tribuendi pedem figat,
Et certe vestra humanitas & benevolentia qua me ipsum ample-
xi estis ab initio idem probant, ut non nisi ingrætitudinis macu-
lam incurrat cuius animis ea intermoritur. Vivite Viri Magni-
fici, & Generosissimi ad annos Nestoreos, & Remp. cuius hæ-
tenus rationes feliciter curastis ulterius curate, & me amplif-
simorum nominum vestrorum devotum assertorem vestra hu-
manitate, & benevolentia fovete.

Vestrorum nominum Amplissimorum

Devotissimus Cultor

JOHANNES NADANYI

DISPUTATIO JURIDICA
DE
JUSTITIA ET JURE,
OCTAVA,
Et quidem
DE LEGE REGIA.

THESIS I.

NUs in republicâ liberâ triplex erat, Lex, plebiscitum, & consultum senatus. Post mutatâ reipublicę formam, solûmodo Principis constitutio jus erat; utpote cujus solius est legem ferre, eamque interpretari. Verum quia omnis illa potestas lege Regiâ in Principem dicitur translata, ideo antequâ agatur de Principis constitutionibus, Regia legis natura erit explicanda. Et quia hæc juris materia satis est intricata, propter dissentientiam autorum opiniones multiplices, operæ precium me facturum existumavi, si primitus varias legis Regiæ acceptiones protulerō. Nealiter sub ambigüâ legis regiæ acceptione, obscurus esse videar, neque quis sit controversię status, innotescat satis. Eam itaque intueor vel ut dicta regia ab autore, vel ut ita appellatâ contentâ materiâ, id est à Rege, quod de Rege ejusque agat potestate. Neque hæc leges nobis erunt confundendæ, ut quæ multis modis discriminentur. Illa quippe populi consensu non semper lata est; hæc verò ab ipso lata populo. Illa est, quam rex tulit ad populum, & quidem super populo; hæc vero, quam populus tulit super jure regis. Sicut illâ designetur Regis in ipsum populum imperium, hæc populi in omnes potestas, etiam ante translationem ejus potestatis in ipsum regem. De illâ lege Regiâ, seu potius Regiis legibus, numero plurali, in jure non semel fit mentio. Olim, manu Regiâ, id est, uti interpretor, lege, à Rege latâ, omnes gubernabantur, l. 2. §. 1.

Et s. 36. D. orig. jur. Et post regia leges dictæ, quas reges tulerunt ad populum. l. 2. §. 2. D. eod. l. 2. D. Mortu. infer. Cujac. §. 1. ad tit. D. eod.

II.

Quæ verò Regia dicta est ab autore, potissimum jam explicandum. Quod ut fiat commodissime, eam secundum varia tempora considerabo: ut est *Antiquissima*, ut *media*, ut *Nova*. *Antiquissima* lex Regia autoribus appellata, quæ lata est, ineunte regnum Romulo, primo Romanorum rege; adeoque simul cum urbe nata. *Hottom. de leg. pop. Rom.*

III.

Nova appellata, quæ in imperio Declinante locum habet, adeoque ea erit, quæ non tam potestas absoluta in imperatorem transfertur, quam quidem ejusdem potestas limitatur, adeoque tanquam frænis ac retinaculis sistitur, coercetur; ne illi id omne liceat, quod libuerit. Qualis est illa capitulatio cæsarea, quæ in imperio Germanorum locum habet. *Carpzov. de l. Reg. Germanor. c. 1. n. 11.*

IV.

Media dicta Regia, non tantum, quod de Regno sive imperio Principis agat, sed etiam de potestate à populo in principem translata. § 6. *Instit. jur. nat. Gent. civ. l. 1. in init. D. Const. Princ. §. 7. D. concept. digest.* Adeo ut sine fundamento pro lege Regiâ Rhemniam substituunt *Alciat. in l. bona civit. n. 1. D. verb. Sign. & dubitanter Covas. 6. Misc. c. 8. n. 2.*

V.

Hæc eadem dicta, lex *Augusti*, l. 14. D. *Manumiss. Augustum Privilegium. l. unic. §. antepen. Cod. Cad. Toll. Lex imperii, l. 3. Cod. Testam.* Eamque sic ab initio dictam fuisse, non regiam, idque ad invidiam nominis evitandam, probabiliter colligitur ex illo *Dion. l. 53.* Ubi ita latinè: *Cæsar* quamvis Romuli nomen vehementer appetebat, tamen quum sentiret hinc se suspectum, affectati Regni fieri, eo omisso, *Augustus*, quasi hominis natura amplior ipse cognominatus est. Et post. *Ad hunc itaque modum ratione eorum nominum, quo in populari civitatis statu usurpantur, omnem totius rei publicæ potestatem accipiunt: ac regiam etiam,*
nisi

nisi quod invidiam nominis vitant. Quo cum facit illud Tacit. *Annal.* 1. non regno, nec dictaturâ, sed Principis nomine constitutam fuisse Rempublicam. & *Annal.* 3. Tiberius tribuniciam Druso petebat. Id summi fastigii vocabulum Augustus repperit, ne regis aut dictatoris nomen assumeret, ac tamen appellatione aliquâ cetera Imperia praeferret.

VI.

Hujus Regiæ legis verba, æneæ tabulæ (non marmoreæ, uti nonnulli censuerunt) incisa, non nisi secundum partem ultimam, *Georg. Fabrit. Antiq.* 1. quam imperitum vulgus quonda Pontii Pilati sententiâ continere credidit, *Anton. August. dial. Antiq.* 4. In Basilicâ Lateranensi extare communiter statutum. *Anton. August. d.l. Hortom. de Leg. pop. Rom.* Licet verosimilior Eccardi opinio, qui *disp. pec. de leg. Reg.* hoc legis Regiæ monumentum è Laterano in Capitolium translatum, ibidemque etiamnum hodie extare, & asservari scribit.

VII.

Circa hanc Regiam legem quæsitum. an ea unquam fuerit lata? Respondeo, licet *Coman.* 1. *comm.* 16. aliique statuunt: eam latam à populo nunquam fuisse; verum à postremis imperatoribus, ut sic aliquam suæ Tyrannidi legem obtenderent: at tamen quia non facile, historiæ Imperatorum fides, ut & auctoritates jurisconsultorum, in corpore juris occurrentes, sunt convellendæ, nisi manifestioribus probationibus contra veritatem multa scripsisse convincantur, non video, cur non eam legem quondam latam fuisse. sit admittendum. §. 6. *Instit. jur. nat. Gent. civil. l. 2. §. 11. D. Orig. jur. l. 1. in init. D. Constit. Princip. §. 6. D. Concept. l. unis. D. de off. Præf. Prator. Strabol.* 17. *Dion. lib. 53. Ammian. Marcell. lib. 14. p. 12.* cujus aliquot loca postmodum proferenda, neque enim in jure sine Historicorum auctoritate decidenda quæstio, quæ potimum historicâ nititur fide. *Argum. § 2. Instit. empt. vendit.* Nec quicquam obstat, quod Historici illius temporis legis Regiæ mentionem nullam faciant, uti qui contrarium tenent, asserunt. Et quia, inter illos nonnulli haud latenter, illius legis contentum exprimunt. Et quia, id affirmant tot fide digni jurisconsulti, qui ævo Augusti proximi. Et quia argumentum ab auctoritate desumptum, non habet negativè.

Quæ-

VIII.

Quæsitum amplius An saltem quæ de lege Regiâ in jure dicuntur non ad Romanos sed potius ad jus regium à Samuele propositum sint referenda. Ita quidem velit Vultejus, quem refutat Bullæus in *disp. de Trib. Gener. jur. Præcept. n. 10.* quia nullo fundamento nititur. Neque enim lex Regia, cum jure Regio à Samuele descripto, est confundenda. Probabile enim Romanos de illo jure Regio Samuelis, diu ante erectum principatum lato, ne quidem per somnium cogitasse. Præterquam quod lex illa Regia Romanorum vere fuerit lex, cum jus Regium Samuelis, non lex, sed consuetudo, sed modus Regis sit nuncupandus. Sic enim vocabulum *Mispath.* quod in textu Hebræo occurrit, 1 *Sam. 8. v. 11.* in aliis scripturæ locis usurpatur. Ita 1. *Sam. 2. vers. 13.* Improbata filiorum Eli; consuetudo. Et 1. *Sam. 27. vers. 11.* fraudulentum Davidis factum, *Misphat* appellatur. Dissent. *Tholos. de Republ. l. 24. c. 7. n. 1.* Accedit, quod eveniente principatu, populum Romanum jus illud, de quo diu ante in Palæstinâ verba fecerat propheta Israëliticus, obligare nullo modo incæperit. Quid enim juris erat Judæis, in illas Gentes quas nunquam subegerant? cumque cæteræ leges Israëlitarum Romanum populum nunquam obligaverint, quo jure, hæc regia lex eum obligaverit, non video: cum omnium legum in ordine ad obligationem, una sit ratio. Quid quod ne quidem nos obligent leges à Judæis latæ, qui tamen in Republicâ degimus Christianâ, tantum abest, ut Romanis, & quidem Gentilibus, eæ latæ dicantur. *Besold. ad tit. D. const. Princip. Ames. lib. 5. cas. cons. c. 1. 7. Zepp. leg. Mosaic. l. 1. c. 9.*

XI.

Verum non minor inter autores dissensus est quando ea fuerit lata? Alii eam ad imperium Romuli referri posse censent, ut quo tempore alicui legi regię locum fuisse ex *liv. l. 34.* testatur *Hottom. loc. cit.* Verum ea sententia mihi videretur esse improbabilis. Cessavisset quippe ipsa lex Regia, imo in totum fuisset sublata, post sublatum vetustius regnum, sic ut quæ postmodum diceretur renovata non tam revocata esset dicenda, cum non eadem, quam alia quæ de novo condita,

ferit

Alii, legibus antiquioribus de quibus *Cicer. 3. de legibus*, eam ferunt acceptam, quibus Consulibus idem jus quod regibus videtur esse tributum. Verum & hoc perperam. Licet enim illis legibus dictum sit; *Consules nemini parento*: Quod per incuriam ad 12. Tabul. refert *Besold. loc. cit.* Attamen non id de populo, ad quem à Consulibus erat provocatio, quam de aliis magistratibus quibus Consules non suberant, est accipiendum.

Alii ante Augusti tempora, Julio Cæsare imperante, legem regiam latam fuisse tenent. Alii eam primitus, (inter quos est etiam *Zas. ad l. 1 D. const. Princ.*) Vespasiani temporibus obtinuisse, volunt. Verum cum illi omnes abunde historicorum autoritatibus refutentur, dicam, quid hic sentiam, idq; multis testimoniis firmatum ibo. Id quidem verum, quod ante Augusti tempora legis regiae placita obtinuerint, eaque incæpta ferri, cum solus propemodum omnia pro lubitu administraret Julius Cæsar; nondum tamen ea lata, forte quia regis specie solus imperio potiri voluit Cæsar, quod tamē minus feliciter successit. Hoc ipsum satis innuunt Suetonii verba in *Jul. Cæs.* *Unus ex eo tempore omnia in republicâ, ad arbitrium administravit: ut nonnulli urbanorum, cum quid per jocum testandi gratiâ signarent, non Casare & Bibulo, sed Iulio & Casare actum scriberent, bis eundem proponentes, nomine atque cognomine. utque vulgo mox ferrentur hi versus,*

Non Bibulo quicquam nuper, sed Casare factum est:

Nam Bibulo fieri consule nil memini.

Adde, *Novissime dubium an ipso volente, oblata pro rostris ab Antonio consule, regni insignia.* Test. *Flor. lib. 4. c. 2. Paterc. l. 1. Dion. libr. 44.* Quæ forte ratio, quod sub initium legis Regiæ, uti ea prostat, Julii Cæsaris facta sit mentio. Vid. eam editam apud *Hottom. loc. cit.*

Etiam negari non poterit, quin eadē fuerit renovata temporibus Vespasiani, *Clapm. lib. 2. c. 15. Arcan. domin. Revera tamen & quidem solemniter fuit lata, Augusto imperante, idq; eodem annuente, quo populo Romano esset gratior, velut per manus ab eo suscepto imperio* *Florus. 4. c. 3. Guil. Onciac. quest. jur. Phil. 26.*

Idque confirmatur partim *l. 14. in fin. D. Manumiss.* ubi appellatur

B

tur

tur *lex Augusti*. Partim ratione, quia sub Augusto demum Reipublice forma mutata, & ad Monarchicum statum translata, sic ut id ipsi concessum, ut solus rempublicam administraret.

Sub Augusto quippe, sunt verba Herodiani latinè translata, *Romanorum potentia ad unius arbitrium est devoluta. l. 1. in inic.* Et postquam bellatum ad Actium, omnium potestatem in unum conferri, pacis interfuit. *Ta. it. Histor. 1.* Neque enim aliud discordantis patrie remedium fuit, quam ut ab uno regeretur. *Idem Annal. 1.* Et qui nostram sententiam dilucide confirmare est Dion Cassius, cujus verba eo lubentius thesibus inserere decrevi. *Is lib. 53. p. mihi 495.* translatus, ita differentem introducit Augustum *Nihil aliud est, quod potius predicem, aut quo magis glorier, quam quod regiam potestatem, & is à vobis datam (loquitur de Iul. Cæs.) repudiavit, & ego eam habens depono.* & idem Historicus in seq. p. 503. *Ubi peroravit (scil. Augustus) multis eum verbis precari sunt, ut solus Imperii summam gereret, multisque, quibus id ei persuaderent adductis argumentis, eo tandem compulerunt, ut principatum solus gereret.* Cui addatur locus ejusdem autoris, p. 507. quem Leunclavius supplevit. *Hoc pacto omne populi senatusque imperium ad Augustum transiit, ab eoque perfecta Monarchia Romanorum initium accepit.* Ex quibus testimoniis abunde patet, quo tempore lex regia fuerit lata. In Sequentibus agendum de iis quæ magis ex jure civili, quam ex historicis sunt decidenda, sic tamen ut omnibus controversiis regiam legem spectantibus, & historicis & rationibus aliquis sit relictus locus. *wurmser. nucl. jur. contr. libr. 1. tit. 2. contr. 4.*

X.

Imprimis quæritur, à quo lex illa Regia fuerit lata? Populum eam tulisse, colligitur iis allegationibus, quibus probatum fuit, legem Regiam unquam latam fuisse. Neque enim Rex sibi legem tulit, neque in se omne jus ipse transtulit, quod ejus transferendi nullam habuerit potestatem. Aut si ullam unquam habuerit, eam ut à populo sibi concessam vindicaverit. *S. quod Principi. Instit. de jur. nat. Gent. & civil. l. 1. D. de princ. Constit. Autores superius allegati.*

Finis

XI.

Finis autem & scopus dictę legis fuit salus populi seu universita-
tis. hæc saltem prophasis, hic prætextus. Licet, si verum loqui liceat,
Iubido dominandi fuerit intentio nonnullorum. Eadem refertur
fuisse occasio constituendi Senatū, eumq; vice populi consulendi.
§. *Senatus cons. Instit. jur. nat. Gent. & civil. l. 2. §. 8. D. de Orig. jur.* Scilicet
intereat Reipublicę ut uni populus subesset. Et Discordantis patrię
non aliud remedium erat, quam si ab uno regeretur. *Tacit. Annal. 1.*

XII.

Occasio forte latę legis fuit metus, fuere minę. Certum enim
populum, velpotius senatum vice populi fungentem, eo adactum
fuisse potentiã nonnullorum; adeoque armorum formidine co-
actum, ut in unum omnia conferret. Testatur hoc *Sueton. in August.*
cap. 26. Idem quod *Clapmarus* ex aliis sensit in tractatu de *Arcan.*
Imperii libr. 2. cap. 15.

XIII.

Unde quęsitum, utrum hoc factum teneat, aut jus in poste-
rum faciat quo populus in principem sua transtulisse dicitur? Re-
spondeo, licet forte rescindi possit, quod ita gestum est; quia tamen
aliquis ibi fuit consensus, uti testatur *Dion. loco superius allegato,*
contractum inter Principem & populum tenere dicendum est.
Arg. §. 1. Instit. de Except. l. 21. §. 5. & in fin. D. Quod Met. caus. gest.

XIV.

Quid si tamen Princeps populum vi eo adegerit, & quidem
contra protestantem, vel occultè, vel propalam; anne etiamnum
tali conventioni, aut contractui stare tenebitur, adeoque Principi
subjectus erit? Resp. licet de facto subjectus sit dum forte armis
subigitur, non tamen de jure subesse tenetur, quod nullus populi
in subjectionem fuerit consensus. In tantum etiam ut quacunque
occasione impune jugum illud, modo virium satis habeat, abjicere
valeat. *Argum. l. 6. §. ult. D. Acquir. vel omitt. hered. Argum. §. 10. Instit.*
de Rer. divis. Nec obst. §. 17. Instit. eod.

XV.

Sed quęsitum, quale jus in Principem sit collatum? Respon-
deo, Id omne quod antea populus, aut Senatus habuit. Sic ut non

tantum populus suum patrimonium regendum Principi permiserit, uti vult *Ammian. Marcell. Histor. libr. 14.* Verum etiam hoc ipsum, ut omnibus præesset, in quantum populo persuasum fuit, reipublicæ per unum consuli debere. *l. 2. §. 11. de Orig. jur. Dion. p. mibi. 498.*

XVI.

Unde quæsitum, utrum populus Imperatori tantum omnem potestatem communicaverit, an etiam à se prorsus abdicaverit? Respondeo, licet *Duarenus ad tit. D. de constit. Princ. cap. 1.* posterius neget; argumento *l. de quibus D. de leg.* videtur tamen contrarium de jure civili esse probabilius. Præsertim si loquamur de majestate personali. *§. Principum placita. Instit. jur. nat. Gent. civ.* Leges enim passim videntur verbo *concessionis, & translationis. l. ult. Cod. de leg. l. 3. Cod. crimin. Sacril. l. ult. Cod. de sent. & interloc. judic. l. 1. §. 7. Cod. de veteri jur. enucleand. Placent. Instit. ad tit. de jur. nat. Gent. civ. Carpzov. Ad l. Reg. German. cap. 1. sect. 8. num. 20.*

XVII.

An igitur penes Senatum postmodum ullum jus; ulla potestas remanlit? Respondeo, non nisi umbratilis; vel simulacrum aliquod potestatis, idque Principe connivente. *l. 2. D. Const. Princ. Nov. 107. in init. --- l. 9. D. de leg. l. 8. Cod. eod. l. quisquis. 5. Cod. Ad l. Juliam Majestat. Dion. p. mibi. 498. 507 in fin.*

XVIII.

An ibidem consuetudini tum temporis ullus locus relictus? Id non videtur. Si enim consuetudo legem imitatur, & jus est, & legis habet vigorem. Nec in statu monarchico populi sit legem ferre, verum solius Principis. Consequitur manifestè, consuetudinis in imperio nullam esse vim, nisi à Principe fuerit approbata. *§. jus non scriptum. Instit. jur. nat. Gent. civil. l. ult. Cod. de leg. quo refero l. 2. Cod. quæ sit long. conf.*

XIX.

Verum, an postquam omnis illa populi potestas in Principem est translata, legum vinculis Principem exemptum dicemus? Respondeo, ita quidem velint ipsi Principes quibus forte plebiscitum Atheniense placeret, ut quidquid Rex Demetrius jussisset, illud &

& apud Deos fas, & apud homines jus esset. Idem ex parte innue-
re videntur, omnes illæ sententiæ & phrasæ, quæ adulationibus
plenæ, legibus nonnullis civilibus continentur; quasq; principes
ad suum arbitrium effinxerunt. *s. ult. Instit. quibus Mod. Testam. Infirm.*
l. 31. D. de leg. l. ult. Cod. de leg. l. 3. Cod. Sacril.

Attamen per omnia id verum non esse, etiam ex leg. civilibus
colligi potest. *l. digna vox. Cod. de leg. vid. Donell. 1. comm. 17. Dan.*
Ethi. Christ libr. 2. cap. 12. Bacchov. ad §. ult. Instit. Quibus mod. Test.
infirm. Speckhan. 1. q. 72. Barbof. coll. in Cod. ad. l. 4. Cod. de leg. ibi-
demque innumeri. Ut tamen audiendus non sit Cujacius obs. 15. c.
30. & obs. 26. cap. 35. Qui tantum legibus caduceariis & pænariis
Principem velit esse solutum, aut aliquibus juris solemnibus.
Id enim Principi non competit, vi potestatis supremæ, sed ex fin-
gulari quodam beneficio Augusta quippe talibus gaudet privile-
giis, licet non habeat legibus solutam potestatem. l. 31. D. de leg.
Besold. oicon. jar. tit. 4. libr. 1. P. q. 7. ibidemque varii.

X X.

Verum quis sensus istorum verborum, quod Principi placuit,
legis habere vigorem? Quæ verba exstant *d. §. 6. Instit. & l. 1. D. de Con-*
stit. Princip. An autoritatis legislatoriæ diminutionem designa-
bunt? Non equidem. Et quia Principi eadem concessa fuit pote-
stas, quæ erat populi *l. 3. in fin. D. de offic. Prator.* Igitur vere potuit
leges condere. *l. ult. cod. de leg.* Et quia ea verba referuntur ad Prin-
cipis placita, postquam ei legum ferendarum potestas est tributa.
d. §. 6. & d. l. 1. Et quia locis allegatis, ea Principis placita, quæ
legis vigorem habere dicuntur, leges esse citra dubitationem asseri-
tur. Ut hallucinetur Perezius, qui placita Principum tanta fuisse
censet, ut appellari leges meruerint. Quasi, ideo duntaxat dicantur
legis habere vigorem. Perez. tit. Cod. de legibus num. 2.

XXI.

Sed quid de signabunt illa verba *d. §. 6. & d. l. 1.* quibus di-
citur, *ei & in eum* populum suam potestatem transtulisse? U-
trum emphatice accipienda? sic ut populus Principi & in
Principem suam transtulerit potestatem? Respondeo, non vide-
tur. Neque enim tam foret emphasis quam pleonasmus. Præter-
quam

quã quod non videatur probabile, populum sic ostendere voluisse suam obnixam in Principem voluntatem, uti id perperam vult *Bacchov. ad d. §. 6. Instit.* Utrum potius per vocem *ei* designabimus imperatorem, & per vocem, *in eum*, ipsum populum? Ita effectu inspecto dicendum videtur. Potestas enim Principi collata non tantum in Provinciales, & subjectos populo Romano, sed & in ipsum populum Romanum. Neque hinc absurdus oritur sensus, si dicamus in ipsum populũ principi datã esse potestatem. Præsertim cum aliter frustra positũ fuisset vocabulum *ei*. Cui non obstat, quod elegantia repugnare videatur, pronomen non reciprocum, pro reciproco usurpari: præsertim cum id in jure infrequens non esse ex variis juris locis colligatur. *l. si quis. 22. in Princ. D. de leg. 3. l. 17. §. ult. D. Recept. Arbitr. Dion. p. mihi. 499. Theophil. ad d. §. 6. Instit. Duaren. cap. 1. de potest. Princ. Coras. ad. d. l. 1. Baro ad il. l. 1. D. de Princip. Constit.*

Quod si per *eum*, designemus ipsum Principẽ? Non videtur ille sensus admittendus. Absurdum quippe esset alicui dare potestatem, quam ipse adversum se utatur. Præterquam quod illam potestatem, sic concessam, non acceptassent Principes, ut qui potius absolutum spirassent imperium. Nec insuper quis sibi jus dicere aut Imperare valeat. *l. 51. D. de Recept. Arbitr. l. 40. in fin. D. fidei commiss. liberto l. 7. §. 8. in fin. D. don. inter vir. & uxor. Besold. Oiconom. jur. ad tit. D. Constit. Princip.*

Corollaria Respondentis.

I.

Hares neglecto inventario amittit quartam Falcidiam, an & Trebellianicam? non item.

II.

Codicillos nemo facere potest nisi qui & testamentum.

III.

Negotiorum gestor præstat culpam levissimam

IV.

Filius familias qui creditori pecuniam mutuatus Contra Sctum Macedonianum solvit, si pecunia consumpta sit, non datur Patri pecunia condictio.

V.

In omnibus Iudiciis tam publicis quam privatis ex ore Duorum, aut trium testium firmum erit omne verbum Hinc necessario requiri in causis adversus nobilem quinquaginta testes ad minimum postquam à loco facti sceleris se subripuit, est contra omnia jura.

VI.

Mandans aliquem vulnerari, si mandatarius occidit, non tenetur lege Corn. De sicariis.

VII.

Fidejussor obligans se ut principalem debitorem amittit beneficium ordinis.

VIII.

Furtum sine Affectu furandi non committitur.

F I N I S.

942521
AGGRATULATIO VOTIVA,

Ad

Nobilissimum Iuvenem,

D. JOHANNEM NADANYI.

DE

Lege Regia Summâ cum Laude disputantem.

Quid mea *Musa* taces, tanti *Popularis* honorem
Carminibus celebrare *Sacris*? Quem tota *So-*
rorum

Theſpiadum pia turba colit: *Pæana* canendo.

Rumpe moram, laudes pergas cumulare *Trophæis*.

Iane igitur magni *proles* generosa *Parentis*!

Nunc animum variis doctum *virtutibus* imple.

Iustitiæ sit cura tibi; *Furiata* malorum

Crimina contemnas: monitisque insiste *paternis*,

Pannonia terra tibi causas curasque *viriles*

Læta dat, ergo *redux* vives tranquillus ad annos

Nestoreos, *Patriæ*, *Fratri*, charisque *Propinquis*.

Ita ludebat tenui *Cymbâ* gratulabundus:

NICOLAUS. J. TETSI